

*legislative enactments regulating businesses' activity during operation of emergency economic regimes. A number of significant weak points and gaps in the legislation of Ukraine dealing with this sphere of legal relations were identified and possible ways of its improvement were proposed.*

**Key words:** *special regime, state of martial law regime, state of emergency regime, ecological emergency regime, emergency economic regime, systematization of legislation.*

УДК 346.12:658.821 (477)

## **МОДЕРНІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ КОНЦЕНТРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

**К. О. Стадник, аспірант**

*Національний університет*

*«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

*Проаналізовано сучасний стан економічного розвитку, конкурентоспроможності та господарського законодавства України у світлі євроінтеграційних процесів. Досліджено економічну інтеграцію країни на європейський ринок, її монополістичні утворення на державному та регіональному рівнях. З'ясовано основні позитивні та негативні риси економіки України, які перешкоджають розвитку бізнесу. Запропоновано конкретні шляхи вдосконалення господарсько-правової політики.*

**Ключові слова:** *європейська інтеграція, конкурентоспроможність, економічна інтеграція та її етапи, природні монополії, Європейський Союз, господарсько-правова політика, процеси економічної концентрації.*

**Постановка проблеми.** Світовий економічний розвиток має своєю основою рушійною силою дослідження конкурентоспроможності. Найконкурентніші світові ринки — це ринки США, Європейського Союзу (ЄС) та Азії. У разі підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС перед нашою країною відкриється найбільший торговельний простір (понад 500 млн споживачів), однак можливі найзапекліша конкуренція та діяльність висококонцентрованих структур. Із цих позицій Україна має суттєві недоліки, перш за все в господарському регулюванні.

Вітчизняне законодавство про економічну концентрацію зараз не відповідає європейським вимогам, що спричиняє нагальну потребу в його модер-

нізації. Також неможлива швидка інтеграція вітчизняних економічних груп до світової економічної системи в умовах технологічно застарілих виробничих фондів [1, с. 91].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** На шляху до євроінтеграції аналіз сучасного стану господарського законодавства та економічних процесів в Україні є актуальною та недостатньо розробленою тематикою. Загальну характеристику євроінтеграції як об'єкта наукового дослідження ще не розглянуто, однак дослідженням деяких аспектів цього питання займалися Д. Задихайло, Ю. Палагнюк, О. Піддубний, А. Голюков, І. Грицяк, Б. Райзберг, О. Мережко, Т. Анакіна, Г. Ільющенко, С. Старосвіт, І. Макачук та ін.

**Формулювання цілей.** Метою статті є аналіз господарського законодавства щодо економічної концентрації та пропозиції стосовно його модернізації на шляху підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС.

**Виклад основного матеріалу.** Європейська інтеграція на теоретичному рівні розглядається з двох аспектів. По-перше, це етапи та процеси становлення ЄС як міждержавної організації. Останніми роками інтеграційні об'єднання стали невід'ємним елементом відносин у рамках світової економіки [2, с. 445]. По-друге, це етапи розвитку та становлення вже у межах самого ЄС інститутів забезпечення економічного благополуччя країн-учасниць та третіх країн (Митний союз, запровадження єдиної валюти та ін.). Отже, у щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України закріплено, що інтеграція в європейський політичний, економічний та гуманітарний простір є стратегічним орієнтиром і системоутворювальним чинником розвитку держави [3, с. 186].

Європейська інтеграція передбачає інтеграцію політичну (наслідок і форма прояву інтернаціоналізації всього суспільного життя — однієї з провідних тенденцій світового цивілізаційного розвитку, що прискорюється з науково-технічним прогресом, поліпшенням інформаційного обміну, усвідомленням необхідності спільного розв'язання глобальних проблем сучасності тощо [4, с. 237]), юридичну (реформування національного законодавства та впровадження в нього норм та практики міжнародного законодавства) та економічну. Найважливішим аспектом для України є саме економічна інтеграція як процес зближення і взаємного пристосування окремих національних господарств [5, с. 111], що виявляється як у розширенні та поглибленні виробничо-технологічних зв'язків, спільному використанні ресурсів, об'єднанні капіталів, так і у взаємному створенні сприятливих умов для здійснення економічної діяльності, знятті взаємних бар'єрів [6, с. 138], а також *передбачає створення поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі, котрій притаманні деякі риси спільного ринку* [7, с. 57].

На теоретичному рівні виділяють такі чотири етапи економічної інтеграції:

1. Зона вільної торгівлі (скасування мита, квот та інших обмежень у торгівлі між державами-учасницями при збереженні їх автономії у митній і торговельній політиці стосовно третіх країн).

2. Митний союз (запровадження спільних зовнішніх тарифів і перехід до єдиної торговельної політики стосовно третіх країн).

3. Єдиний внутрішній (спільний) ринок (ліквідація бар'єрів між державами у взаємній торгівлі для переміщення робочої сили і капіталу).

4. Економічний і валютний союз (єдиний внутрішній ринок та гармонізація і координація економічної політики держав-учасниць на основі спільного прийняття рішень і контролю за їх виконанням, заміна національних валют єдиною, єдина валютна і грошова політика).

Проте сучасний стан економічного розвитку України далекий від європейських реалій. За класифікацією Всесвітнього економічного форуму Україна належить до країн перехідного типу від першого до другого етапу разом з Венесуелою, Вірменією, Грузією, Єгиптом та ін. Загалом спостерігаються значне відставання України від інших країн групи та низький рівень ефективності нормативно-правового регулювання, регуляторної діяльності. Неефективними є товарні та фінансові ринки, що має своїм наслідком стримування конкуренції та перешкоджання розвитку підприємництва в Україні. Найгіршими для ведення бізнесу в Україні є показники ефективності системи оподаткування; ступеня монополізації товарних ринків; легкості доступу до кредитів; ефективності антимонопольної політики; тягаря митних процедур; стійкості банківської системи; корупції; неефективності державного управління; недоліків інфраструктури; валютного регулювання; політичної нестабільності та ін. До позитивних же моментів можна віднести високий загальноосвітній рівень населення; гнучкий та ефективний ринок праці; великий обсяг внутрішнього ринку і зовнішньої торгівлі та ін.

Одним із факторів економічного процвітання є конкурентоспроможність, яка формується під впливом економічних, політичних та структурних чинників, які визначають умови ведення бізнесу в країні, та означає певний рівень її продуктивності, який визначає відповідний рівень добробуту населення [8]. Так, основним економічним критерієм Копенгагенських критеріїв членства в ЄС є критерій здатності витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у рамках ЄС.

Європейське законодавство про економічну концентрацію має своїм головним завданням протидію «надмірній» концентрації компаній; підтримання конкурентної структури ринку та забезпечення достатнього контролю за всім розмаїттям операцій компаній для того, аби останні не посягали на свободу

дій інших компаній та споживачів; протистояння будь-якому ризику щодо конкуренції, який може виникнути в результаті змін у структурі ринку, що пов'язані з концентрацією та ін. Головною метою державного контролю за процесами економічної концентрації більшості країн Європи є поліпшення якості продукції за рахунок повноцінного розвитку конкуренції. Він базується на двох принципах — заборона монополій та регулювання їх діяльності.

Дієвість чинного господарського законодавства України щодо економічної концентрації зараз є неефективною і потребує вдосконалення. Так, концентрація в Україні здійснюється у таких сферах: чорна металургія, страхова, фармацевтична, агропромислова, банківська, ринкова, туристична діяльність. Особливе місце в цьому переліку посідає концентрація капіталу. Однак за-сильством монополій український ринок не перевантажено. В Україні, хоча і не досить досконало, діє система стримувань і противаг. На загальнодержавному ринку України сьогодні діють вісім суб'єктів природних монополій: ДП «Національна енергетична компанія “Укренерго”»; Державна адміністрація залізничного транспорту (Укрзалізниця); Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта»; дочірня компанія «Укртрансгаз»; ДП з обслуговування повітряного руху України; концерн радіомовлення, зв'язку та телебачення; ВАТ «Одеський припортовий завод»; ВАТ «Укртранснафта». Загалом на регіональних рівнях діють 1583 суб'єкти природних (державних) монополій.

На законодавчому рівні закладено основи наближення вітчизняного господарського законодавства до європейського (наприклад, Законом України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» встановлено, що адаптація законодавства України — планомірний процес і пріоритетною є сфера визначення та здійснення правил конкуренції; у Концепції Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014–2024 рр. від 19 вересня 2012 р. № 690-р наголошується на тому, що на законодавчому рівні не врегульовано питання стосовно реформування системи державної допомоги суб'єктам господарювання та наближення законодавства про захист економічної конкуренції до законодавства Європейського Союзу. Проблему передбачається розв'язати шляхом удосконалення державної політики у сфері захисту економічної конкуренції, зокрема в частині подальшої гармонізації законодавства про захист економічної конкуренції з європейським законодавством у відповідній сфері. Виконання Програми має забезпечити зменшення негативного впливу на економічну конкуренцію внаслідок порушення вимог законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб'єктів господарювання та споживачів, гармонізацію законодавства про захист економічної конкуренції з європейським законодавством у відповідній сфері).

Позитивним кроком на шляху до євроінтеграції є проект Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, схвалений Кабінетом Міністрів України 18 вересня 2013 р. Документ складається із семи розділів і 486 статей, низку з яких присвячено діяльності медіа, захисту персональних даних, захисту інтелектуальної власності тощо. Згідно з проектом Угоди цілями асоціації є: сприяння поступовому зближенню сторін; поглиблення участі України у політиці, програмах та агентствах ЄС; запровадження умов для посилення економічних і торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України у внутрішній ринок ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, поглибленню співпраці у сфері безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основних свобод.

Також заслуговує на увагу прийняття Кабінетом Міністрів України Розпорядження від 9 липня 2008 р. № 947-р «Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року», у якій наголошується на перспективах конкурентоспроможності України (зокрема промисловості), забезпечення ринку конкурентоспроможними промисловими товарами та прискорення інтеграції промислового комплексу у світове виробництво, посилення конкуренції на світовому ринку машинобудівної продукції, збільшення випуску наукоємної конкурентоспроможної продукції, а також усунення суперечностей між процесом концентрації промислового виробництва і заходами антимонопольного регулювання.

**Висновки.** Європейський ринок є одним з найпотужніших у світовій економіці і тому конкурування вітчизняних товарів на ньому є нагальним питанням. У країнах — членах ЄС конкурентне законодавство вже давно розроблене та постійно оновлюється відповідно до вимог сучасного ринку. Так, до конкурентного права ЄС належать правила, що регулюють порядок концентрації суб'єктів господарювання, яка є однією з найбільш поширених форм об'єднання діяльності суб'єктів господарювання. Процеси глобалізації та зростаюча конкуренція на європейському ринку виступають факторами, що змушують компанії об'єднувати зусилля, однак слід ураховувати і можливий негативний вплив концентрації на конкуренцію, яка може бути обмежена внаслідок створення або посилення домінуючого становища на ринку [9, с. 7].

Угода про Асоціацію між Україною та ЄС є великим економічним проектом. Вступ України до ЄС гарантуватиме належну реалізацію національного законодавства і дасть змогу скористатися багатьма перевагами членства, зокрема захиститися від недобросовісної конкуренції; сповна реалізувати чотири свободи — вільного руху товарів, капіталу, робочої сили і послуг; отримати фінансову допомогу від структурних фондів; за рахунок численних

європейських програм активізувати інноваційну діяльність; підняти рівень зайнятості; збільшити інвестиційну привабливість регіонів тощо [10, с. 55].

Основним недоліком економічної політики держави є відсутність господарсько-правової політики, яка виступає умовою ефективності модернізації господарського законодавства і самих відносин господарювання, а отже, й ефективності функціонування національної економіки [11, с. 27]. Головною ж сферою модернізації є система господарського законодавства щодо економічної концентрації, яка має здійснюватися в напрямках: адаптації національного законодавства до європейського; стимулювання інтеграційних процесів; удосконалення державного контролю; поліпшення якості продукції; розвитку техніко-технологічних систем; широкого запровадження інноваційних технологій; добросовісної торгівлі; стимулювання конкуренції та ін.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Задохайло Д. В. Концентрація суб'єктів господарювання в сучасних умовах та проблема її законодавчого забезпечення [Електронний ресурс] / Д. В. Задохайло // Вісн. Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. — 2012. — № 3 (10). — С. 86–96. — Режим доступу: [http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/3285/1/Zadykhailo\\_86.pdf](http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/3285/1/Zadykhailo_86.pdf).
2. Политическая энциклопедия : в 2 т. / Нац. обществ.-науч. фонд ; рук. проекта Г. Ю. Семигин ; науч.-ред. совет : пред. совета Г. Ю. Семигин. — М. : Мысль, 2000. — Т.1. — 750 с.
3. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році : щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/docs/posl.pdf>
4. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. М. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемчушенка, В. Д. Бабкіна, В. М. Горбатенка. — 2-ге вид., допов. і переробл. — К. : Генеза, 2004. — 736 с.
5. Палагнюк Ю. В. Поняття «європейська інтеграція» в державному управлінні [Електронний ресурс] / Ю. В. Палагнюк // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. — С. 110–115. — Режим доступу: [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/Apdup/2011\\_2/2-5-17.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apdup/2011_2/2-5-17.pdf).
6. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовской, Е. Б. Стародубцева. — 2-е изд., испр. — М. : ИНФРА-М, 1999. — 479 с.
7. Анакіна Т. М. Особливості політики Східного партнерства у контексті європейської інтеграції України [Електронний ресурс] / Т. М. Анакіна // Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / Нац. акад. правов. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. — Х. : Оберіг, 2012. — Розд. 2. — С. 48–61. — Серія «Наукові доповіді» ; вип. 1. — Режим доступу: <http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/2192/1/ANAKINA.pdf>

8. Актуальні тенденції в динаміці показників глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Аналітична записка. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/379/>
9. Регулювання відносин у сфері контролю за концентраціями у законодавстві Європейського Союзу та в Україні / за ред. О. О. Мережка. — К. : Центр учб. л-ри., 2007. — 120 с.
10. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : наук. доп. [Електронний ресурс] / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. — К. : НАДУ, 2013. — 120 с. — Режим доступу: [http://www.academy.gov.ua/doc/koment-inter\\_prezident/wystup\\_2013\\_04\\_25.pdf](http://www.academy.gov.ua/doc/koment-inter_prezident/wystup_2013_04_25.pdf)
11. Задихайло Д. В. Правові засади формування та реалізації економічної політики держави : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / Д. В. Задихайло. — Х., 2013. — 38 с.

## **МОДЕРНИЗАЦИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ ОБ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КОНЦЕНТРАЦИИ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ**

**Стадник Е. А.**

*Проанализировано современное состояние экономического развития, конкурентоспособности и хозяйственного законодательства Украины в свете евроинтеграционных процессов. Исследованы экономическая интеграция страны на европейский рынок, ее монополистические образования на государственном и региональных уровнях. Выявлены основные позитивные и негативные черты экономики Украины, которые препятствуют развитию бизнеса. Предложены конкретные пути усовершенствования хозяйственно-правовой политики.*

***Ключевые слова:** европейская интеграция, экономическая интеграция и ее этапы, природные монополии, конкурентоспособность, Европейский Союз, хозяйственно-правовая политика, процессы экономической концентрации.*

## **THE MODERNIZATION OF UKRAINE'S COMMERCIAL LEGISLATION ABOUT ECONOMIC CONCENTRATION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION**

**Stadnyk K. O.**

*The author analyzes the current state of economic development, competitiveness and economic legislation of Ukraine in the light of European integration processes. The economic integration of the country with the European market and its monopoly*

*at the top and regional levels are investigated. Highlights The main positive and negative features of the economy of Ukraine that hinder business development are revealed. Concrete ways to improve the economic and legal policy are proposed.*

**Key words:** *European integration, economic integration and its stages, natural monopolies, competitiveness, European Union, economic and legal policy, processes of economic concentration.*

УДК 346.7:669(477)

## ТЕХНОЛОГІЇ МЕТАЛУРГІЙНОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ЧИННИК ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

**К. В. Плавшуда**, аспірант  
Національний університет

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

*Досліджено основні технології виробництва металу та сталі в Україні. Визначено їх характерні ознаки, економіко-організаційні особливості їх функціонування та розвитку за сучасних умов. Окрему увагу приділено інноваційним технологіям видобутку металу та сталі як на території України, так і на світовому рівні. Обґрунтовано необхідність їх застосування в сучасному металургійному виробництві та необхідність законодавчого стимулювання їх впровадження. Доведено необхідність формування системи законодавчих засобів технологічного розвитку металургійного виробництва.*

**Ключові слова:** *технології виробництва, інноваційні технології, металургійне виробництво, екологічні проблеми, законодавче забезпечення інноваційної діяльності.*

**Постановка проблеми.** Нині Україна є однією з провідних країн-виробників металургійної продукції у світі. На чорну металургію припадає близько 42 % від загальних обсягів експорту України, близько 80 % металопродукції експортується до країн Європи, Азії, Близького Сходу, Південної Америки. В Україні вже сформувалися усталені технології виробництва металу та сталі, якими користуються металургійні підприємства й до сьогодні. До них належать: конвекторний спосіб отримання металу, прокатка, волочіння, лиття, штампування, кування, пресування і т. д. Проте найбільш поширеним за сучасних умов є виробництво металу та сталі в конвекторах, мартенівських